

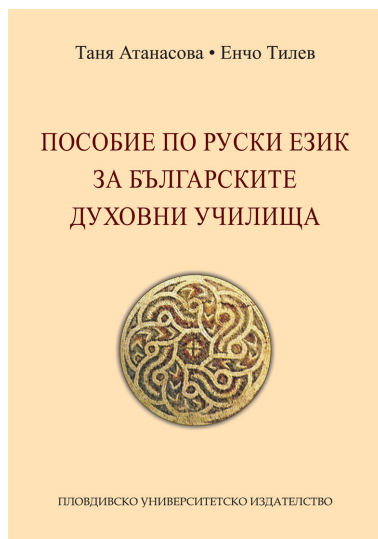
НОВ УЧЕБНИК ПО РУСКИ ЕЗИК ЗА БЪЛГАРСКИТЕ ДУХОВНИ УЧИЛИЩА

Диана Боримечкова

Военна академия „Г. С. Раковски“

Резюме. Новото издание на Пловдивския университет се разглежда като учебник по руски език за специални цели в областта на православната теология и богослужение, който наред с това може да служи и като помагало за опреснителен курс или за самостоятелно учене. Значимостта на „Пособие по руски език за българските духовни училища“ се оценява от гледна точка на неговото езиково, комуникативно и социокултурно учебно съдържание. Прави се изводът, че рецензираното издание е ценен ресурс в помощ на изучаването на руски език в българските духовни семинарии и университетски богословски специалности.

Ключови думи: учебник по руски език; руски за богослужбни цели; предназначение и структура

Важно събитие за общността на преподавателите и учещите руски език у нас е издаденото през 2024 година от Пловдивското университетско издателство „Пособие по руски език за българските духовни училища“ с автори Таня Атанасова и доц. д-р Енчо Тилев (Atanasova & Tilev 2024).

Изданието е предназначено за нуждите на обучението по руски език в българските духовни семинарии и в някои теологични специалности в университетите. Потенциалът за прилагането му може да се разглежда и в по-широк план: придобиването на езикова и социокултурна компетентност по руски език от бъдещия православен духовник, теолог или препо-

давател по вероучение може да бъде от непосредствена полза за осмисляне и овладяване на църковнославянския език като основа на съвременната литургична практика на Българската православна църква.

Книгата с внушителен обем от почти 500 страници е адаптация на издадените в Сърбия от проф. Ксения Кончаревич учебници по руски език за учениците от първи и втори клас на сръбските православни семинарии („*Первый диалог. Учебник руског језика за први разред српских православних богословија*“ и „*Радостъ общения. Учебник руског језика за други разред српских православних богословија*“, Београд, 2004). В резултат на дългогодишна задълбочена творческа работа авторският екип от Пловдивския университет с помощта на преводача Гергана Иванова съумява успешно да адаптира сръбския образец към нуждите и специфичните особености на българските учещи. За целта е променен лексико-граматичният фокус на включените в учебника упражнения съобразно трудностите, които срещат българите в изучаването на руски език; селектирани са нови текстове с религиозна и социокултурна насоченост, посветени на духовния живот в Русия, България и други православни страни; разработени са комуникативни упражнения за развитие на уменията за говорене, писане и четене.

Въпреки че не се позовава на определено ниво съгласно Общата европейска рамка, пособието на Атанасова и Тилев обхваща солиден по обем езиков материал и може да бъде използвано както в началния етап на обучение – ниво А1 – А2 съгласно ОЕЕР, така и за обучение в по-напреднал етап, на нива В1 и дори В2. Налице са всички необходими компоненти на един модерен и комуникативен учебник по език за специални цели (руски език за нуждите на богослужението и теологията), предназначен за конкретна целева група (български ученици и студенти от богословски специалности). Същевременно разглежданото издание е и учебник по общ руски език, тъй като включва системно описание на фонетичната система, основни правила на морфологията и синтаксиса със съответните упражнения за усвояването и отработването им.

Освен достатъчно представителната целева група на „Пособие по руски език за българските духовни училища“ сред безспорните му предимства е подборът на учебни и автентични текстове. Естествено звучащите учебни диалози се редуват с комуникативни задачи за активиране на наученото в устна или писмена продукция и с атрактивни актуални текстове, чрез които учещите да обогатят познанията си за Русия и православието като неразделна част от руската култура, както и да развият уменията си за четене на руска литература и използване на езика за комуникация в богословски контекст.

Докато подредбата на тематичните раздели и съдържащия се в тях граматичен материал следват структурата на сръбския първообраз, в тексто-

вете и лексико-граматичните упражнения се откроява оригиналният подход на българските автори, които са се постарали да наситят уроците в максимална степен с тематика, представляваща интерес и/или трудност за българските учещи. Умело се съчетава „светският“ компонент със специфичната терминология, характерна за църковно-православното общуване. Така например първият урок започва с необходимите учтиви фрази от общия речев етикет, към които се добавят обръщенията съгласно църковната йерархия; в четвърти урок задачите за четене и превод на религиозно поучение са комбинирани със задачи за съставяне на устна или писмена покана за светско събитие; за усвояването на уменията за даване и приемане на съвет в седми урок класическата тема „Посещение при лекар“ се реализира паралелно с работа върху текст за православно училище за милосърдни сестри в Москва и т.н.

Съществен е и приносът на Атанасова и Тилев в представянето на граматичната информация, като за целта в съответните раздели са интегрирани стегнати и достъпно композирани коментари на български език.

Учебното съдържание на „Пособие по руски език за българските духовни училища“ е разпределено по следния начин: уводен фонетичен раздел, 19 тематични урока, приложения с граматични таблици и специализиран руско-български православен речник.

В първия раздел на пособието се предлага систематизирана информация за графичната система, нормите за изговор на гласните и съгласните в руския език, характерната за въпросителните изречения интонация и други особености на базата на основна обща и църковна лексика. Подобни знания за произношението са от особено значение за учещите в духовни училища, тъй като могат да ги подпомогнат при изпълнението на литургии, източно църковно песнопение и други дейности, присъщи за православно богослужение.

Деветнайсетте урока са по същество многокомпонентни тематични единици със стройна вътрешна организация, изградена по следния начин:

– заглавие, обобщаващо комуникативната и граматичната тема на урока (*Знакомиться легко – расставаться трудно; Наша жизнь в семинарии; Вся семья вместе, так и душа на месте; Жить – Богу служить; Приезжайте к нам!; Чем мы увлекаемся; Человеку нужен друг; Широка святорусская земля, и везде солнышко; Свет Христов просвещает всех; Язык до Киева доведет; Дорогами столетий; Сеять семена слова Божия; Единими усты и едином сердцем; По русской и по болгарской земле; Ветви лозы Христовой; Да веселятся небесная, да радуются земная; Глаголом жги сердца людей; Встречи с прекрасным; Друзья мои, прекрасен наш союз!);*

– кратко описание от типа „Ще научим да...“, „Ще можем да...“;

– една или две комуникативни теми, които се въвеждат чрез изкусно съставени диалози. Развитието на уменията за комуникация и разширяването на знанията за обща и специализирана лексика се реализира чрез рубриките „*Руснаците казват това така...*“, „*Покажи какво можеш*“, „*Това е полезно да знаеш*“, „*Да поговорим*“. Специално внимание заслужават и рубриките „*Какво да изберем?*“ и „*Какво да употребим?*“, които съдържат качествени целеви упражнения, насочени към специфични за българите проблеми, породени от трудността на руската граматика или от отрицателната интерференция между двата езика;

– два автентични текста със следтекстови задачи;

– граматични модули под надслов „*Без наука няма сполука*“ с кратко представяне или систематизиране на граматичен материал, последван от съответните упражнения за отработването му;

– синтактичен модул „*Изречението и смисловите отношения в него*“ (след десети урок) – също снабден с необходимия обяснителен текст и поредица от упражнения;

– рубрики със социокултурна насоченост между отделните модули на урочната единица: „*Това е любопитно*“, „*Това е интересно*“, „*Да попеем заедно*“, „*За любознателните*“, с допълнителни кратки текстове. Любопитно решение на авторите е използването на теста не като средство за проверка на придобитите езикови знания, а като стимул за разширяване на социокултурната осведоменост или знанията за Православната църква, например относно познаването на Христовото Евангелие, православния календар или руските светци. С много литературен вкус в рубриката „*Из поетическия бележник*“ са подбрани прекрасни поетични откъси с християнска символика – непознати на масовата публика и същевременно разбираеми за чужденци, които изучават руски език. Приобщаването към културата на изучавания език е неразделна част от съвременното чуждоезиково обучение и тази цел е блестящо осъществена в „*Пособие по руски език за българските духовни училища*“.

Благодарение на многобройните си достойнства тази книга е полезен ресурс за изучаване на руски език не само за ученици и студенти от духовните специалности, но и за всички, които изпитват потребност от общуване на руски език в православен контекст. Превъзходно разработеното граматично съдържание може да служи за езиково-методическа справка и опресняване на знанията, включително за автономно учене на руски език като чужд.

ЛИТЕРАТУРА

АТАНАСОВА, Т., ТИЛЕВ, Е. 2024. *Пособие по руски език за българските духовни училища*. Пловдив: Пловдивско университетско издателство. 498 с. ISBN 978-619-7768-06-0

REFERENCES

ATANASOVA, T., TILEV, E., 2024. *Posovie po ruski ezik za balgarskite duhovni uchilishta*. Plovdiv: Plovdivsko universitetsko izdatelstvo. 498 p. ISBN 978-619-7768-06-0.

NEW RUSSIAN LANGUAGE TEXTBOOK FOR BULGARIAN RELIGIOUS SCHOOLS

Abstract. The new edition from the University of Plovdiv is a Russian language textbook designed for specific purposes in Orthodox theology and worship. It can also serve as a tool for refresher courses or self-study. The significance of the “Russian Language Manual for Bulgarian Religious Schools” is evaluated based on its linguistic, communicative, and sociocultural educational content. The review concludes that it is a valuable resource for supporting Russian language studies in Bulgarian theological seminaries and university theology programs.

Keywords: Russian language textbook; Russian for theological purposes; textbook structure.

✉ **Diana Borimechkova**

ORCID iD: 0000-0002-3763-9604

Senior Lecturer of the Language Training Department

Rakovski National Defence College

1504 Sofia, Bulgaria

E-mail: d.borimechkova@rndc.bg